

ANNA WAHLENBERG

Skrämnel

Ur *Interiörer. Skisser* (1900)

Första gången jag och min man trädde in i det danska badhotellets matsal, tedde sig det stora rummet som en väldig bikupa. De talrika gästerna höllo just på att sätta sig eller hade redan satt sig kring de långa table d'hôteborden, som sträckte sig i två jämnlöpande rader genom salen, ett dussin kypare sprungo brådskande ut och in och sorlet och sullet var döfvande.

Icke förr än vi erhållit våra bestämda platser och kommit oss i ordning kunde vi urskilja ansikten och röster ur hela detta kaos, och då lade vi äfven märke till de olika språken. Mest talades tyska, därefter danska, men då och då trängde också några engelska ord fram till oss.

Dessa senare kommo från ett litet sällskap midt emot oss, bestående af en herre och två damer, om hvilka vi snart nog fingo närmare underrättelser af en vår bordsgranne, en gemytlig dansk grosshandlare, som genast presenterat sig och tycktes tagit till sin uppgift att introducera oss på stället.

Den engelska herrn, som såg tillräckligt distinguerad ut för att vara lord, lät kalla sig mr Warton och var en rik fabriksidkare. Den unga finhyade damen

med det sjukliga utseendet var hans hustru, och den tredje personen, en smärt, tämligen högväxt ung flicka med täcka, intelligenta drag var en god vän till frun och hade följt dem på resan för att vara dem till nytta och nöje. Grosshandlaren trodde att hon äfven tjänstgjorde som ciceron, ty fastän hon icke talade annat än engelska, hade man observerat att hon förstod danska mycket bra och redde sig bättre än de andra med de främmande förhållandena. Antingen var detta icke hennes första besök i landet eller också var hon kanske skandinav. Hennes namn ”miss Linboy”, som ingen sett skrifvet, endast hört uttalas, kunde mycket väl vara en förvridning af något svenskt, norskt eller danskt tillnamn. Dessutom var hon af en påfallande nordisk typ.

Förmodligen drefs jag af dessa något hemlighetsfulla upplysningar att oftare observera den unga flickan än någon af de andra middagsgästerna, ty jag öfverraskade mig själf med att oupphörligt betrakta henne. Hon pratade lifligt med sina grannar, mr Warton till höger och en ung tysk jurist till vänster. För öfrigt flögo då och då några rader till henne tvärs öfver bordet och hon besvarade dem med ett behagligt leende och repliker, som alltid måtte haft ett visst innehåll, ty de väckte skratt och kommo ansikten att skifta uttryck. Hon var nästan mera uppmärksammad än den lilla engelska frun, som afgjordt var både vackrare och yngre och genom sin samhällsställning borde ha intagit den mest dominerande platsen.

Så hände det att våra ögon möttes.

Någonting i mitt utseende måtte ha frapperat henne, ty hon lät sin blick dröja kvar längre än som

fordras vid en flyktig iakttagelse af en främmande person.

Från den stunden föreföll det mig som om hon undergick någon besynnerlig förvandling. Hennes konversation flöt icke längre så obesvärad, och då hon såg på mig, hvilket skedde ofta men förstulet, trädde ett skyggt och underligt väsen fram ur hennes nyss så lugna och leende drag, som då präglats af den säkerhet som åtföljer medvetandet att vara allmänt uppskattad och eftersökt.

Hvad kunde hon ha upptäckt hos mig? Ty att det fanns någon föreningslänk oss emellan, det kände jag mig öfvertygad om både genom hennes sätt och genom några dunkla minnen, som började arbeta sig upp inom mig.

Någonstädes hade jag sett henne förut. Men hvar? Jag ansträngde mig för att komma ihåg det men förgäfves. Ibland, då jag såg henne i profil, var jag nära att gripa tag i den bild jag famlade efter i mörkret, men så försvann den igen.

Plötsligt visste jag likväl hvad det var för ett ansikte mitt minne jagade efter. Det stod helt lefvande för mig med alldeles samma skygga uttryck som miss Linboys, då hon vände sig mot mig.

Detta ansikte tillhörde en min läskamrat, hvilkens bekantskap jag blott gjort mycket ytligt. Egentligen hade jag knappt talat med henne, endast sett henne, där hon satt och gömde sig i en vrå ytterst på en af bänkraderna i den stora salen, där vi erhöillo vår konfirmationsundervisning. Hennes drag föresväfvade mig äfven ganska dunkelt, men däremot så mycket tydligare

hennes uttryck och det underliga vänstra ögat, som genom en olyckshändelse blifvit förstördt och hvitt och hemskt låg och hvälfde sig i sin håla. Man kunde nästan inte tänka på något annat än det, då man såg henne. Och hon själf drog sig undan för att icke bli observerad, var tafatt och otillgänglig, så att man trodde henne vara en liten nolla, och jag mindes att jag förundrade mig öfver att hon verkligen ägde en intim vän, en rätt söt och intelligent flicka, med hvilken man kunde möta henne på gatan inbegripen i lifligt samspråk. En eller två gånger träffade jag henne också på bjudningar, och då satt hon för sig själf sysselsatt med att se i album och fick naturligtvis inte dansa andra danser än de, som det välvilliga värdfolket tiggde ihop åt henne.

Kunde det vara möjligt att hon och miss Linboy ...

Emmy Lindborg var min läskamrats namn.

Lindborg, – Linboy, det fanns inte något tvifvel, det var hon! Ju mer jag såg på henne, ju bättre passade också de bägge ansiktena ihop, det i minnet och det i verkligheten. Enda skillnaden var att Emmy Lindborg hade bara ett öga, miss Linboy två. Men det lät ju förklara sig. Nu för tiden hjälpte ju naturen på ett utmärkt sätt, och jag tyckte mig verkligen märka en viss stelhet i det vänstra af hennes djupliggande ögon.

Stackars flicka, nu förstod jag hvarför hon var rädd för mig!

”De där engelskorna måste finna oss intressanta,” sade min man. ”Miss Linboy åtminstone kan inte låta bli att se hit. Vi få visst lof att presentera oss.”

Ett ögonblick lutade jag mig emot honom för att hviska att jag kände henne. Sin man bör man ju kunna ge

ett förtroende. Men ett slags finkänslighet höll mig tillbaka, och jag förseglade min tunga, inom mig betraktande mig själf som en hjältinna, ty hur många skulle väl ha kunnat pålägga sig en sådan uppoffring i all tysthet, göra en sådan intressant upptäckt och inte ens meddela den åt sin man? Ja, jag visste nu inte om jag kunde tåga i all evighet, men jag ville åtminstone försöka tills vidare.

Sedan vi stigit upp, blefvo vi omringade af några nypresenterade personer, och jag såg inte till miss Linboys förrän ute på verandan, där vi satt oss för att dricka kaffe och beundra utsikten öfver det blånande sundet. Hon passerade förbi tillsammans med den tyske juristen, som bar hennes solfjäder och konverserade så lifligt att han inte såg hur oroligt hennes ögon irrade omkring. De fäste sig på mig, och det såg nästan ut som om hon velat stanna framför mig. Det låg en fråga i hennes blick. Hennes läppar rörde sig, som för att tilltala mig. Det var tydligt att hon kämpade med sig själf för att våga närma sig och få visshet om hon var igenkänd eller ej. Men jag såg igen kallt och främmande, och det var som om en ljusning glidit öfver hennes ansikte.

Jag njöt. Det var en behaglig maktförnimmelse att sitta där och känna sig hålla en annans väl och ve i sin hand. Med ett par ord kunde jag blotta denna firade unga dam på en god del af hennes fullkomlighet, ty en människa må vara hur begåfvad och angenäm som helst, fattas det henne någon af hennes lemmar eller organ, så är hon ändå inte mer än en stackars half varelse, som knappt kan räknas med. Jag hade henne i mitt våld. Jag var katten, hon var råttan. Jag var ormen, hon var fågeln.

Och som tjugusad kunde hon heller icke lämna mig ur sikte. Jag mötte henne öfver allt, vid stranden, på den långa ångbåtsbryggan, som begagnades som promenadplats, i den terrasserade trädgården, i skogen ofvanför. Än var hon i sällskap med sina engelska vänner, än med andra, men alltid följde den unge tysken hennes spår, uppvaktande och intresserad, tydligen djupt förälskad. Men hon var distrahit.

Då jag några gånger främmande och likgiltigt mött hennes blickar, började emellertid oron att försvinna från hennes drag. Hon antog förmodligen att jag icke kände igen henne. Men jag skulle ha varit mer än människa om jag nöjt mig med ett sådant resultat, och nästa gång vi kommo i närheten af hvarann betraktade jag henne undrande och nyfiket med alla tecken till en vaknande erinring.

Stackars liten, hon bleknade så att läpparna hvitnade och det skygga uttrycket kom igen stegradt af en nervös spänning, som uppenbarade sig till och med i hållning, gång och rörelser.

Ingen hade presenterat oss, ty jag hade förhindrat det, men när vi samtidigt råkade gå ned för trappan för att bege oss in till supén, är jag säker på att hon var nära att tala till mig, öppna sitt hjärta, be mig tåga, eller på något annat sätt vädja till mina känslor. Hon skilde sig från sitt sällskap och hann fatt mig, och fastän hon icke kommit åt min klädning bad hon om ursäkt, som om hon skulle ha trampat på den.

Jag log emot henne, men hon log icke igen, slog endast ned ögonen, mumlade något som jag inte hörde och drog sig tillbaka, som om hon förlorat modet.

Följande morgon vaknade jag tidigt, och som det tycktes vara en vacker dag, steg jag upp och gick ut, fastän jag icke kunde få något sällskap.

Jag styrde mina steg öfver landsvägen, som strök utmed den öfversta terrassen, och in i "Skoven", köpenhamnarnas älskade Dyrehave. Men till och med i det klara morgonljuset var det mystiskt och dystert därinne under det täta boklöfshvalfvet, som skuggade marken, så att solen icke kunde tränga ned och locka fram örter och gräs, utan den svarta myllan låg bar omkring trädstammarna och ini busksnåren. Längtan efter luft och solljus började snart att infinna sig och jag sökte mig närmaste vägen ut.

Nära skogsbrynet hörde jag plötsligt hviskande människoröster och såg skymten af en ljus klädning. Tack vare vägens starka krökning hade jag kommit de bägge samtalande så nära att jag tydligt kunde urskilja dem utan att de ännu märkt min närvaro.

Återigen miss Linboy och hennes tyske kavaljer, och det i denna tidiga timme.

De sutto på bänken nära landsvägen. Hon höll en skissbok i knäet och ett ritstift i handen men ritade inte, ty han hade tagit hennes andra hand i sin och talade hastigt och lågt med sitt ansikte helt nära hennes, som om han velat öfvertyga henne om något. Alltjämt skakade hon dock på hufvudet och sökte få lös sin fasthållna hand, men kanske inte alltför kraftigt, och fastän hennes hufvud sade "nej", låg det något dröjande i den djupa blicken och det vemodiga leendet, som kommo orden att ännu ifrigare strömma öfver hans läppar.

Där hon nu satt, vacker, intagande och tillbedd, hade man verkligen svårt för att tro, att detta var den forna vanlottade, beklagade och förbisedda Emmy Lindborg.

Men jag kunde inte stå där som en lyssnerska och kanske få höra mer än jag borde. Jag fortsatte vägen förbi dem och hälsade flyktigt.

Ur stånd att behärska sig till följd af öfverraskningen sprang hon upp. Allt blodet flydde från hennes kinder och ögonen stirrade förskrämda emot mig.

Jag hörde hur han frågade hvad som stod på, hvarför hon blef så rädd. Sedan förlorade sig deras röster för mitt öra. Men hennes bleka ansikte stod kvar för min syn. Det gjorde mig ondt om henne, och jag beslöt att nästa gång vi träffades gå fram och säga henne att hon inte behöfde vara rädd för mig, ty jag var hennes vän.

Den dagen syntes miss Linboy likväl inte mera till, och den tyske juristen satt dyster bredvid hennes tomma plats vid bordet. Och inte heller den följande såg jag henne, förr än vi åter råkades i trappan på väg ned till middagen.

Men det var icke densamma miss Linboy som jag sett förut. Denna var längre, ståtligare, bar sitt hufvud högt och såg mig rakt in i ögonen med en strålande trotsig blick, som jag hittills aldrig mött.

Det var nu jag, som fick slå ned ögonen.

Vid middagsbordet var hon älskvärdare än någonsin, föreföll åter fullkomligt säker i sitt sätt, och underhöll sig nästan uteslutande med sin granne till vänster. Mig bevärdigade hon däremot icke med den ringaste uppmärksamhet.

Hvad ville det säga? Var det slut med min makt? Jag hade visserligen ämnat afstå ifrån den, men hade velat göra det själfmant och få tack, ty det var ju ändå ett visst storsinne i mitt handlingssätt.

Trotsade hon mig, var det emellertid slut med min ömsinnet, och jag föresatte mig att göra situationen klar vid första lägliga tillfälle.

Detta erbjöd sig under det vi tillsammans med åtskilliga andra stodo i biljardpaviljongen och åskådade spelet. Jag lagade så att jag kom i hennes närhet, och det dröjde icke länge innan vi vände våra ansikten emot hvarann.

”Är det inte fröken Emmy Lindborg?” frågade jag på svenska.

”Jo,” svarade hon på samma språk.

Hon log kallt, nämnde mitt namn och sade att hon från första ögonblicket känt igen mig.

”Då behöfde jag längre tid för att känna igen er.”

”Ni är också lättare att känna igen,” svarade hon. ”Jag är ju reparerad.”

Vi hade instinktligt aflägsnat oss från de andra och stodo tämligen obemärkta vid fönstret.

”Nu kan jag säga er det” – sade hon plötsligt i dämpad men upprörd ton – ”jag har aldrig varit så rädd för någon som för er. Ni kunde peka på mig och säga: ”Hon är ingen komplett människa, Där är felet! Och alla skulle ha sett det, hur väl det än var doldt. Och det finns ingenting som växer som något sådant. Det skulle ha skymt undan hela min varelse, så att ingen sett mig själf, bara det, ’felet’. Jag vet det af erfarenhet. Och ni kom just i en tidpunkt af mitt lif, då jag inte ville bli

undanskynd, åtminstone för en, för jag trodde inte han kände mig ännu.”

Hon höll upp.

”Men han gjorde det,” – återtog hon. ”Och fastän han nu vet af felet, ser han inte det, bara mig själf. Så nu kan ni gärna gå och tala om det för hvem ni vill, för alla som ni inte redan sagt det åt.”

Vi stodo tysta mätande hvarann med blickarna.

”Om ni tror mig eller ej,” sade jag slutligen, ”så har jag icke sagt det åt någon, inte ens åt min man.”

Därmed gick jag. Och aldrig har jag känt en sådan tillfredsställelse, som då jag kunde slunga henne de orden i ansiktet.

Jag ställde mig på nytt att betrakta spelet och såg mig icke en enda gång omkring efter henne. Men plötsligt kände jag hur någon tog min hand, hastigt lyfte upp den och tryckte den mot en varm kind.

”Ni är god,” ljöd en hviskning.

Och där stod Emmy Lindborg och log emot mig ett ömt, vekt och lyckligt leende, som trängde in i mitt hjärta.

Då fylldes jag åter af tillfredsställelse öfver att ha kunnat säga de där orden nyss. Jag tyckte att de höjt mig och att de skänkt mig en skatt. Och det grämde mig icke ett ögonblick längre, att jag förlorat min makt öfver en annans väl och ve.